

เทศน์เช้า วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ในการปฏิบัติธรรมนะ เราเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมเราก็ปฏิบัติธรรม คูโครงสร้างของสัตว์สี่ โครงสร้างของสัตว์มันมีกระดูก สัตว์บางชนิดเอามาทำอาหารมีกระดูกมีเนื้อ เราจะกินอาหารเราก็ต้องปลิ้นกระดูกออก สิ่งที่เป็นกระดูก ในการประพฤติปฏิบัติเราเนี่ย เราพร้อมไปทั้งกับกิเลสของเราด้วย ความเห็นของเรากิเลสของเรามันอาศัยกันมา มันเป็นเรื่องที่นอนเนื่องไง ผลไม้เวลาออกเป็นผลไม้ดองแล้วมันเข้าถึงเนื้อ

อันนี้ก็เหมือนกัน จิตนี้มันโดนกิเลสวิชามันเคลือบมันดองไว้ทั้งหมดเลย สิ่งที่ดีดองไว้ทั้งหมด ความขยับของมันออกไปมันจะมีสิ่งนี้ออกมาด้วย นี่ก็คือกระดูกไง สิ่งที่เป็นกระดูกเราจะปวดออกอย่างไร สิ่งที่เป็นกระดูก เห็นไหม ถ้าเรากินไม่ดีก้างก็ตำคอเรา ในการประพฤติปฏิบัติมันต้องมีสิ่งนี้ไป แต่ปฏิเสธสิ่งนี้ก็ไม่ได้ สัตว์ถ้าไม่มีกระดูกมันจะเป็นสัตว์ขึ้นมาได้อย่างไร มันจะเจริญเติบโตขึ้นมาได้อย่างไร

นี่ค้นหาความทะยานอยาก แต่อยากแบบโลกเขามันก็ค้นหาความทะยานอยากไปแบบโลกเขา ตรงนี้ตรงที่ว่ามรรค เวลามันพลิกขึ้นมาเป็นมรรค ค้นหาความทะยานอยาก สิ่งนี้เป็นอกุศล มันพลิกเป็นกุศลได้อย่างไร? มันจะเป็นกุศลได้มันจะพลิกเป็นมรรคได้ มรรคคือความอยาก อยากทำคุณงามความดี แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้วมันพ้นจากความดีและความชั่ว ความอยากความดีเอาความดีขึ้นไป ขึ้นไปจนถึงที่สุด

ครูบาอาจารย์ถึงบอกมรรคหยาบข่ามรรคละเอียด เราเคยคิดใหม่ว่าเมื่อก่อนเราเคยคิดอย่างไร เราย้อนไปดูความคิดเราสิ ทำไมเมื่อก่อนเราคิดอย่างนี้ได้ ความคิดแบบนี้ ความคิดเล็กๆ เลย มันละเอียดใจตัวเองนะ เวลาเราเข้าไปศึกษาในศาสนา เราเข้าไปศรัทธาในศาสนา เราก็เชื่อมั่นมากเราก็พยายามยึดมั่นของเรามากกว่าเรากลัวจะหลงทาง เราจะยึดของเรามาก เรายึดความคิดอย่างนั้นเป็นมรรคหยาบ ๆ ก็คือความคิดเริ่มต้น แต่ถ้าไม่มีอันนี้เลยนี้มันจะมีศรัทธาขึ้นมาได้อย่างไร

นี่ศรัทธาเป็นอริยทรัพย์ของปวงชนของเรา ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อ มันจะถึงความคิดดีทุกอย่าง อย่างมาหมดเลย ถึงความเห็นต่างๆ เข้ามาเพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่พอถึงเข้ามานี้ กระจกคือกิเลสในหัวใจของเรานี้ สิ่งที่มีมันนอนเนื่องมากับใจ อนุสัยนอนเนื่องมากับใจ ผลไม้ถ้ามันสิ่งที่ว่ามันเข้าไปในเนื้อแล้วเราทำให้มันสะอาดไม่ได้ แต่หัวใจมันทำได้ มันเป็นสิ่งที่มีห้ศรัทธา มันมีมรรคอริยสังขลัง มรรคมันเกิดจากไหนละ มันต้องเกิดจากหัวใจ เกิดจากเมล็ดพันธุ์ตัวนั้นนะ ไม่ใช่เกิดจากต้นไม้ เราไปตัดแปลงทาบกิ่งอย่างนั้น เราตัดแปลง เราทาบกิ่ง เราพยายามจะทำให้เป็นไม้ตัด มันก็เป็นประสาโลก มันเป็นโลกียะ มันเป็นความเห็นของโลก

ปัญญาอย่างนี้ปัญญามีโดยสามัญสำนึก แล้วเราก็มักันในปัจจุบัน แล้วเราก็ประพฤติปฏิบัติกันอยู่อย่างนี้ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติกันอยู่อย่างนี้ เราอยู่ในกระแสโลก สิ่งนี้มันไม่เป็นไป ถึงต้องมีสมาธิ ใจ สติ สมาธิ ปัญญา ถ้ามีปัญญาตรงนี้มันถึงจะเข้าไปถึงเมล็ดพันธุ์ ถ้าเป็นรากของต้นไม้ เราจะหาเมล็ดพันธุ์ที่ไหน มันต้องออกจากปลายของต้นไม้ แต่นี่เมล็ดพันธุ์เริ่มต้น คือถ้าจิตสงบเข้าไปเห็นเอกัคคตารมณ์ เห็นจิตตั้งมั่น ถ้าเห็นจิตตั้งมั่น ตัวนี้ตัวเข้าไป เมล็ดพันธุ์พืช แล้วเมล็ดพันธุ์พืชผสมพันธุ์กันอย่างไร

นี่มรรคหยาบ มรรคละเอียด จากเริ่มต้นก็ความเห็นหยาบๆ ความเห็นหยาบๆ ศรัทธาหยาบๆ เราทำบุญกุศลต้องให้ได้ตามความปรารถนา ไม่ได้ตามความปรารถนาที่ว่าอันนี้ไม่เป็นบุญๆ มันไม่เป็นบุญตรงไหนมันเกิดจากเมล็ดพันธุ์อันนี้ ถ้าเมล็ดพันธุ์อันนี้มันมีเจตนา มีเจตนา มีความเชื่อ มีความศรัทธาของเรา นี่ปฏิบัติหยาบ ปฏิบัติหยาบเพราะว่าเราทำด้วยความศรัทธาจากภายใน แต่ถ้าเรามาจากไม้ตัด ไม้ตัดมันเอาขึ้นรถมันก็คิดขวาง เอาไปตั้งไหนย้ายก็ลำบาก

ศรัทธาเรายึดมั่นถือมั่นในประเพณีวัฒนธรรม เราย้ายต้นไม้ทั้งต้นไปกับใจของเราจะ ต้องทำแบบนี้ จะต้องอย่างนี้ แล้วต้องเอาต้นไม้ตั้งให้ได้ตลอดไป นี่มันเป็นสิ่งที่ว่ามรรคหยาบๆ แล้วเรายึดความที่มรรคหยาบๆ มันฆ่ามรรคละเอียด คือว่ามันใช้พื้นที่มาก ใช้จำนวนสถานที่มากให้กับต้นไม้ที่ขยับเขยื้อนไป ศรัทธาความเชื่อแรกมันก็ขยับเขยื้อนไปอย่างนั้นนะ มันยึดมั่นถือมั่นไปของมัน นี่มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด ฆ่าเพราะมันละเอียดลงไปไม่ได้ ถ้ามันละเอียดลงไปไม่ได้เราต้องปล่อย ถ้าเราปล่อยมรรคหยาบ ความเห็นหยาบๆ

เริ่มต้นนะเราก็มีความเชื่อมีความศรัทธา แล้วมันจะซึ่งใจมากนะ ซึ่งใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าเริ่มเทศน์อนุปพิทกา เริ่มจากทานก่อน ทาน สีล นรกสวรรค์ แล้วก็อริยสัจ มันจะลึกละเอียดเข้าไป ถ้าอย่างนั้นใจมันจะพัฒนาขึ้นมาไม่ได้ ใจมันเข้าไป ถึงภาวนามยปัญญาไม่ได้ มันจะเห็นแต่ความหยาบๆ ของมันอย่างนั้น แล้วยึดของหยาบๆ อยู่ ถ้ายึดของหยาบอยู่มันฆ่าสิ่งที่จะเป็นความละเอียดเลย ฆ่าสิ่งนั้นไม่ให้เกิดขึ้นมา นี่สิ่งนี้อยู่ในหัวใจของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสัตว์ขันธ์สัตว์นั้น จะสงสารพวกเรามาก อยากให้พวกเราเข้าถึงธรรม อยากให้พวกเราถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าถึงที่สุดแห่งทุกข์เมล็ดพันธุ์อันนี้มันก็มีอยู่อย่างนี้ เพราะใจไม่เคยตาย ใจไม่เคยบอบสลายไป ชาติรู้อันนี้สำคัญมาก คำว่าชาติรู้มันเป็นเรื่องที่จับต้องได้ เป็นสสารที่จับต้องได้ ชาติ ๖ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ ชาติ และชาติรู้นี้ ชาติรู้มันเป็นชาติได้เพราะสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีปัญญามาก

อย่างเช่นปฏิจสมุปบาท อวิชชา ปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารา ปจฺจยา วิญญฺณํ เป็นสายยาวยืดออกไป เราก้เทียบเป็นอารมณ์ปัจจุบันของเรา นี่เป็นปัญญาอบรมสมาธิเป็นปัญญาได้ แต่ถ้าเห็นหลักความจริงของมัน เราจะไปเห็นหลักความจริงอันนั้น เราจะไม่มีความเห็นเป็นไปไม่ได้เลย เพราะอะไร? เพราะสาวกะ เวลาเข้าไปเห็นถึงปัจจยาการ สิ่งที่เป็นปัจจยาการ เป็นอวิชชา ปจฺจยา สงฺขารา มันจะเกิดดับเร็วมาก สิ่งที่เร็วมากมันถึงต้องมีมรรคละเอียดเข้าไปจับมัน ละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ เข้าไปถึงตรงนั้นได้ ถ้าเข้าไปถึงตรงนั้นได้จะไปเห็นเมล็ดพันธุ์พืชอันนั้น จะความเป็นไป สิ่งนี้เป็นไป

ชาติก็เหมือนกัน ในเมื่อเรายังมีกิเลสกันอยู่ ชาติตัวนี้ความรู้สึกมันจับต้องได้ถึงเป็นชาติ ๖ แต่ถึงที่สุดตัวชาตินี้ต้องทำลายตัวมันเอง เมล็ดพันธุ์พืชนี้ต้องทำลายตัวมันเอง เมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งเพื่อพัฒนาขึ้นมาเป็นโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล มันตัดแต่งขึ้นมา พันธุ์พืชมันจะพัฒนาของมันขึ้นไป สิ่งพัฒนาของมันขึ้นไปมันไม่เหมือนเดิมอยู่แล้ว มันพัฒนาขึ้นไป ถึงที่สุดเมล็ดพันธุ์พืชมันไม่มีสิ่งที่จะเกิดอีกเลย ไม่มีเชื้อเลย แต่ตัวมันเองมันก็ยังมียู่ ถึงตรงนี้คือชาติ ๖ สิ่งชาติ ๖ สสารยังจับต้องได้ จิตนี้ถึงไม่เคยตาย จิตนี้ต้องเวียนไป ตรงนี้แสดงออกได้แสดงออกโดยความรู้สึก

เทวดา อินทร์ พรหม ต่างๆ จะแสดงความรู้สึกต่างๆ กัน สื่อความหมายต่างๆ กันได้ เพราะยังมีธาตุนี้อยู่ ถึงที่สุดแล้วดับธาตุนี้อยู่

ในพราหมณ์สมัยพุทธกาลที่ว่าเก่งมาก เคาะกะโหลกจะรู้หมดเลยว่ากะโหลกนี้จะไปเกิดในนรก กะโหลกนี้ไปเกิดในสวรรค์ ไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอา กะโหลกมาให้เคาะเลย เคาะเห็นไหม นี่ไปนรก พระพุทธเจ้าก็บอกว่าใช่ กะโหลกนี้ไปสวรรค์ บอกว่าใช่ แต่ไปเคาะกะโหลกพระอรหันต์ เคาะเท่าไรก็ไม่รู้ๆ ธาตุนี้ถ้าถึงที่สุดมันสืบทอดกันไม่ได้ มันถึงเป็นวิมุติ มันถึงเป็นนิพพาน มันถึงหลุดพ้นออกไปจากสสารทั้งหมด ออกจากธาตุนี้ทั้งหมด แต่ในเมื่อยังเป็นธาตุนี้เป็นสมมุติบัญญัติอยู่ สมมุติบัญญัติอยู่เพื่อจะให้เราก้าวเดิน ให้จิตของเราพัฒนาขึ้นไปจากหยาบขึ้นไปหาละเอียด สิ่งที่จะละเอียดสุดจนถึงความละเอียดสุดนั้นต้องปล่อยวางตัวมันเอง นี่พ้นออกไป จากที่ว่ามีการผูกขวางกอบไปตลอดนะ

เราเกิดมาพบพุทธศาสนา แล้วเกิดมามีครูบาอาจารย์ เหมือนกับพ่อครัวคอยเกาะๆ กระจกของสัตว์ออกมาให้เรา อาหารที่ประกอบไปด้วยอาหารที่มีกระจก เวลาเรากินเราต้องพยายามปลิ้นของเราเอง เราต้องปลิ้นของเราเองเพื่อให้กระจกนั้นออกไป เพื่อจะไม่ให้ติดคอเรา แล้วเราต้องกินอาหารขึ้นไป แต่ครูบาอาจารย์พยายามจะปลดกระจกอันนั้นออกมาให้เรา แต่เราไม่เข้าใจ ทำไมครูบาอาจารย์คุณัก ทำไมครูบาอาจารย์คอยข่มขี้ ข่มขี้เพราะจากใจดวงหนึ่งให้ใจดวงหนึ่ง จากใจดวงหนึ่งเห็นโทษนะ ถ้ามาสภาวะแบบนี้มันจะไปติดเอาข้างหน้านั้น สิ่งที่ยังหน้านั้นมันจะไปติดกับตรงนั้น นี่มันจะเป็นสภาวะแบบนี้เลย ใจมันปล่อยมา

เริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติ เวลาสอนนี้ให้ทำอย่างไร จิตนี้เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้เลย ให้กำหนดลมหายใจเข้า อานาปานสติ และหายใจออก แล้วกำหนดพุทและโธพร้อมกันไปเพื่อเป็นรูปธรรม สิ่งที่ทำให้เป็นรูปธรรมที่สุดให้เป็นวัตถุที่จับต้องได้มากที่สุด เพื่อจะให้เริ่มตั้งตัวขึ้นมาให้ได้ แต่เวลาภาวนาขึ้นไปนะเดี๋ยวก็ไปตกวงค์ เพราะคำว่าพุทโธกับลมหายใจมันเกาะเกี่ยวกัน นี่มันซ้ำมาก ก็ต้องทิ้งอันใดอันหนึ่ง เพื่อให้สติมันชัดขึ้นมา

จากอันหนึ่งเริ่มต้นจะต้องให้เป็นรูปธรรม จะต้องให้จับต้องได้ จะต้องให้ก้าวมา ให้พัฒนาขึ้นมาได้ แต่มันก็จะไปติดอันหนึ่งๆ นี้กระดูกลงในโครงสร้างของเนื้องาน กระดูกลงในโครงสร้างของสัตว์นั้น นี้ครูบาอาจารย์คอยพยายามปิดสิ่งนี้ให้ คอยทำสิ่งนี้ให้ เราถึงว่าสัปปายะ ๔ มีครูบาอาจารย์ หนึ่ง หมู่คณะ หนึ่ง อาหาร หนึ่ง ที่อยู่อาศัย หนึ่ง สิ่งนี้จะทำให้เราพัฒนาของเราขึ้นมา ถ้าเราพัฒนาของเราขึ้นมามีอำนาจวาสนามีโอกาสมาก

เราย้อนกลับไปสมัยพุทธกาล ทุกคนอยากเกิดพร้อมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิดถึงหลวงปู่มั่นทุกคนอยากเกิดพบหลวงปู่มั่น เพราะหลวงปู่มั่นจะคอยข่มขี้เรา นะ นี้ครูบาอาจารย์เล่าว่าสมัยอยู่กับหลวงปู่มั่นคิดก็ไม่ได้เลย คิดนอกกลุ่มนอกทางท่านจะเตือนทันที ท่านจะคอยเคาะทันทีเลย นี้ครูบาอาจารย์ที่มีศักยภาพขนาดนั้นนะ แล้วเราจะหาได้ที่ไหนละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ตั้งแต่อดีตชาติเลยว่าเราควรจะทำอย่างไร เรามีจริตนิสัยอย่างไร เราควรพัฒนาอย่างไร

นี่จูพั่นถก พี่ชายให้ท่องมนต์คำหนึ่งยังท่องไม่ได้เลย จนพี่ชายเห็นว่าคนนี้ไม่มีปัญญาเลยไล่ให้ไปสีก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกเลย

“บวชมาเพื่อใคร?”

“บวชมาให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้บวชมาเพื่อพี่ชายเลย”

“แล้วจะไปไหน?”

“จะไปสีก”

“ไม่ต้อง มานี่” ให้ลูบผ้าขาว ผ้านี้ขาวหนอ ผ้านี้ขาวหนอ นี่พี่ชายเป็นพระอรหันต์นะ รักน้องมาก แต่ก็ไม่รู้จริตนิสัยของน้องชายตัวเอง แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้รู้ว่า นี่จูพั่นถกถ้าลูบผ้าไปๆ ผ้านี้ขาวหนอๆ นี่คือสัจจะความจริงในสิ่งสมมุติ

แต่ในเมื่อลูบไป มือเรานี้เหงื่อไคลมันออกไปนี่ ผ้าขาวมันสะอาดไปได้ตลอดไปไหม แต่มันค่อยๆ ให้เห็น ให้ใจนั้นพัฒนาขึ้นมา ให้ใจนั้นสงบเข้ามา ใจนั้นมีพื้นฐานเข้ามา เห็นสภาวะแบบนั้นมันทิ้งทั้งหมดเลยนะ เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วมีอภิญญา ๖ อีกต่างหาก นี่จากหนึ่งแปลงเป็นพันก็ได้เป็นแสนก็ได้ ขยายตัวเองได้ ทำทุกอย่างได้หมด

เลย นี่จริตนิสัย ครูบาอาจารย์ใจ แล้วมีศัทธิภาพขนาดที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีศัทธิภาพแบบหลวงปู่มั่นที่รู้วาระจิตรู้สิ่งต่างๆ ของเรานี้

แล้วเรานี้สาวกะ สาวกได้ยินได้ฟังต่างๆ กันมา เราก็ต้องพยายามศรัทธาของเราขึ้นมา ตั้งโอกาสของเราขึ้นมา มันถึงว่ากระตุกอันนี้เราพยายามปลิ้นมันออก อวิชา ปจฺจยา สงฺขารา นี่มันฝังใจนะ มันต้องการของมัน มันปรารถนาของมัน แล้วมันก็ต้องจินตนาการของมัน จะต้องเป็นอย่างนั้นๆ นี่มันคิดแบบวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ต้องพิสูจน์ได้ ต้องทำให้เห็นได้ มันทำให้เห็นได้ อันนี้เป็นวิทยาศาสตร์สิ่งที่เป็นสมมุติ แต่ถ้าเป็นวิมุติมันรู้จักวาระจิตอันนั้น มันเป็นปัจเจกตั้ง รู้จากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะสัมผัสสิ่งนี้ สิ่งที่เป็นสุดมยปัญญา เป็นจันทมยปัญญา เป็นภวานามยปัญญา เข้ามาถึงบอกว่ามันเป็นปัญญาคนละ...(เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)